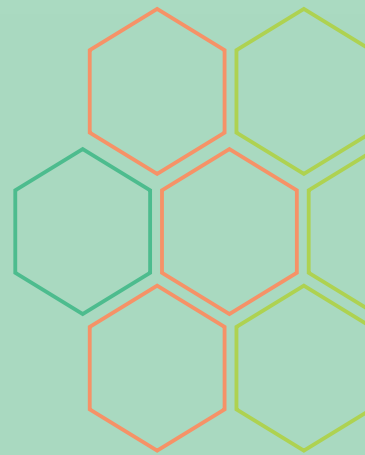

LAND MATRIX

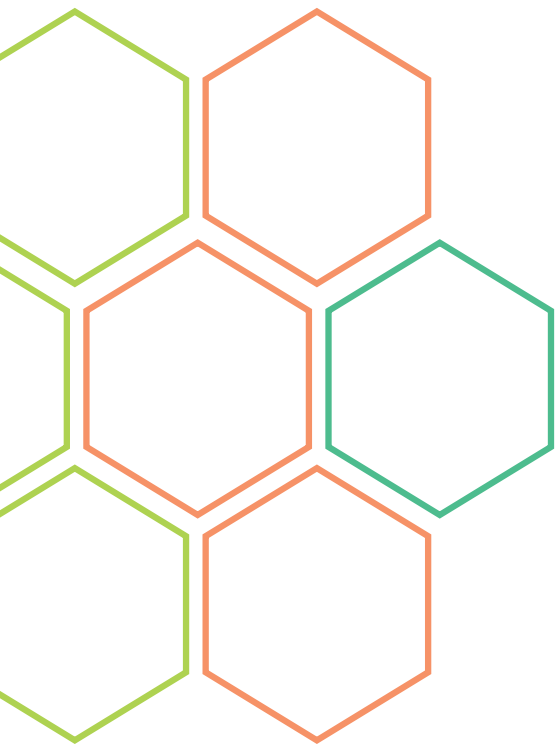

Large-scale land acquisitions for carbon offsetting: Green grabbing or just transition?

Analytical report on land-based offset projects | 2025

Аналітична Записка

Аналітична Записка

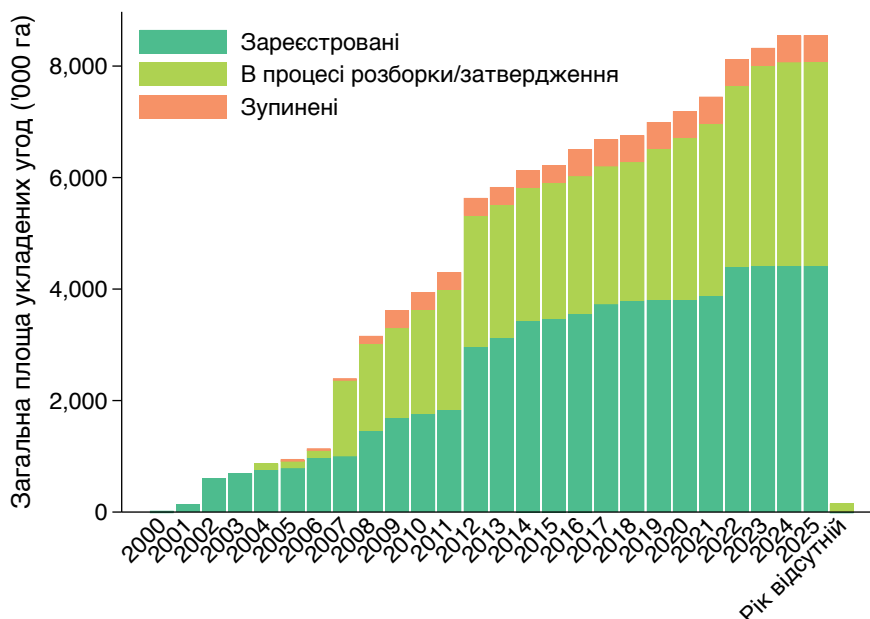
В умовах високого попиту на землю в сільськогосподарському секторі, великомасштабні земельні інвестиції (ВЗІ) продовжують змінювати сільські ландшафти та громади в країнах з низьким та середнім рівнем доходу. Проте в останнє десятиліття до тиску на землю додалася ще одна важлива, але часто недооцінена сила: зростання вуглецевих ринків. Їх розширення, зокрема добровільного вуглецевого ринку (ДВР), прискорилося в останнє десятиліття завдяки впровадженню природоохоронних рішень як компенсації викидів вуглецю в країнах Глобального Півдня, хоча їхня доброчесність була поставлена під сумнів через перебільшення обсягів скорочення викидів. Важливо, що хоча такі інвестиції в землю можуть приносити додаткові екологічні та соціально-економічні вигоди, вони вимагають великих земельних ресурсів, які часто отримуються шляхом захоплення великих ділянок землі, які зрідка бувають дійсно незайнятими. Така практика створює значні ризики для земельних прав дрібних землевласників, скотарів, корінних народів та місцевих громад, які залежать від надійного доступу до земельних ресурсів.

«Зелене захоплення земель» для компенсації викидів вуглецю: скільки і де?

У цьому контексті Земельна матриця (Land Matrix Initiative — LMI) фіксує ВЗІ для окремих проєктів компенсації викидів вуглецю, призначених для отримання торгових квот на викиди вуглецю на ДВР. З 217 угод, зафіксованих у нашій базі даних, 183 укладені та внесені до реєстрів квот на викиди вуглецю:

- Ці проєкти, що базуються на ВЗІ, вже охоплюють приблизно **8,8 мільйона гектарів по всьому світу**, що за площею можна порівняти з Австрією або Йорданією.
- Ці компенсаційні проєкти становлять **майже третину від загального обсягу глобального попиту на сільськогосподарські землі**, який почався наприкінці 2000-х років і в результаті якого на сьогоднішній день в країнах з низьким та середнім рівнем доходу було захоплено близько 30 мільйонів гектарів.
- **Проєкти з компенсацією викидів, що застосовують ВЗІ, зосереджені в Бразилії, Республіці Конго та Демократичній Республіці Конго (ДРК)**, де їх площа перевищує один мільйон гектарів для кожної країни. В Азії значна активність також була зафіксована в Індонезії, де площа таких проєктів становить майже півмільйона гектарів.
- **Найбільший внесок роблять проєкти, спрямовані на запобігання вирубці лісів, їх загальна площа становить 7 мільйонів гектарів.** Проєкти з лісовідновлення та лісорозведення охоплюють майже 1,5 мільйона гектарів.

Діаграма: Сукупна площа укладених проєктів з компенсації викидів вуглецю на основі ВЗІ за статусом реєстрації

Примітки: На діаграмі вказано рік набуття права власності на землю (укладення земельного договору). Для деяких угод рік набуття права власності на землю недоступний. Ці угоди зафіксовано без зазначення року в останньому стовпці. Якщо діяльність було припинено, площа угоди дорівнює нулю. Діаграма базується на укладених угодах, що зафіксовані в реєстрах квот на викиди вуглецю (n=183).

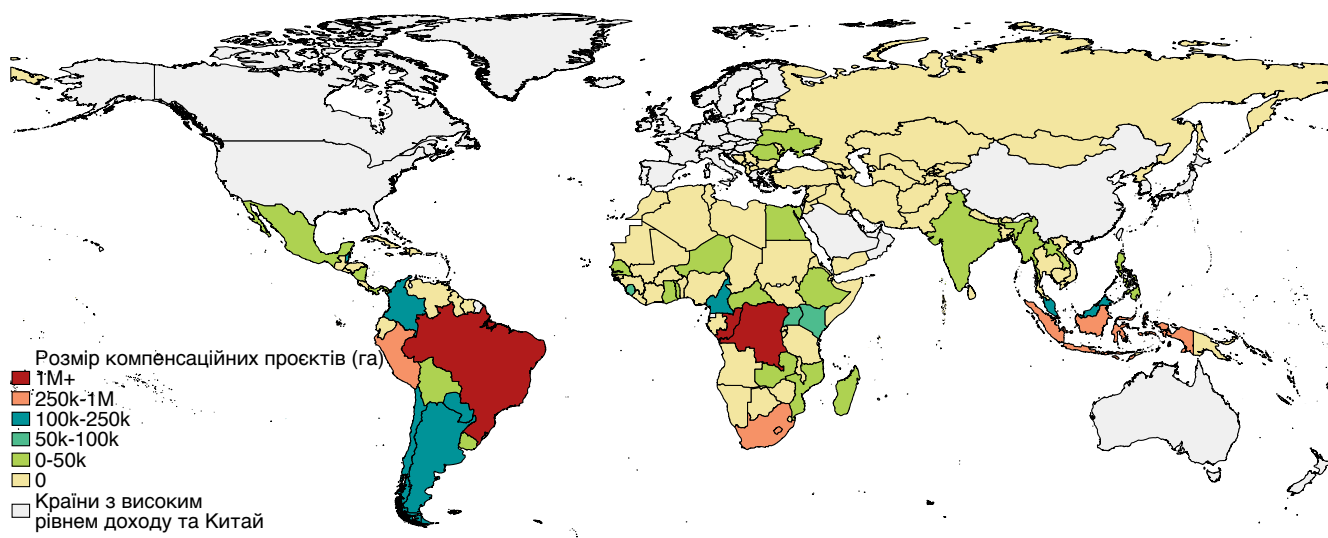
Нові гравці в цій галузі: розробники проєктів та органи сертифікації

Попит з боку компаній, які прагнуть досягти вуглецевої нейтральності, а також нові зв'язки з ринками дотримання вимог та механізмами торгівлі ООН, мобілізували різноманітних учасників з боку пропозиції на добровільному ринку вуглецевих квот, які беруть участь у документуванні процесу захоплення земель.

- Хоча кілька неурядових організацій набули землю для компенсації викидів вуглецю, переважна більшість учасників є представниками приватного сектору. Разом з компаніями, які добре обізнані в сільськогосподарській або лісовій діяльності, **в угодах щодо набуття землі в країнах з низьким та середнім рівнем доходу беруть участь спеціалізовані розробники проєктів з компенсації викидів вуглецю.**
- Кінцеві батьківські компанії включають в себе як **іноземні, так і місцеві компанії**, в тому числі з країн Глобальної Півночі, таких як США та Великобританія, а також з основних цільових країн, таких як Бразилія та Колумбія.

- Стандарт верифікації викидів вуглецю Verra (Verified Carbon Standard — VCS) є найпоширенішим стандартом у світі для проєктів з компенсації викидів вуглецю, що базуються на ВЗІ**, і охоплює майже три чверті всіх зареєстрованих проєктів. Невелика частина проєктів VCS також сертифікована за стандартом Клімат, громада та біорізноманіття (Climate, Community & Biodiversity — CCB), який включає більш комплексні заходи захисту корінних народів та місцевих громад. Золотий стандарт для глобальних цілей (Gold Standard for Global Goals) посідає друге місце, але застосовується лише до невеликої частини проєктів.
- Аналіз основних стандартів показує, що багато з них **не містять чітких вказівок щодо розподілу вигоди**. Хоча у всіх розглянутих стандартах згадуються процеси консультацій та добровільної попередньої та обґрунтованої згоди (FPIC), більш детальне вивчення документів показує, що їхні вимоги є слабкими.

Діаграма: Карта ключових країн, що є об'єктами великомасштабних земельних інвестицій

Примітки: Карта складена на основі укладених угод, що зазначені в реєстрах викидів вуглецю (n=183).

Пом'якшення наслідків зміни клімату для планети і людей?

Вуглецеві ринки активно підтримують ідею про їх користь як для планети, так і для її населення. Однак, окрім того, що реальний потенціал ДВР у його нинішньому стані залишається сумнівним — особливо через перебільшені заяви щодо скорочення викидів — ідея про те, що він гарантовано принесе соціальні та економічні вигоди для віддалених громад, також викликає скептицизм. Насправді, як показують наші дані, існує чимало значних ризиків, особливо для проєктів, пов'язаних з ВЗІ.

- **Цільові країни, зокрема в Центральній Африці, мають слабкі системи управління земельними ресурсами**, що може ще більше посилити ризик переміщення, маргіналізації та конфліктів, особливо для громад зі традиційними правами володіння.
- У минулому корінні народи та місцеві громади, що проживають у віддалених регіонах, були певною мірою захищені від зовнішніх інвестицій через їхню недоступність та обмежену інфраструктуру,

що зменшило ризик переміщення та привласнення землі. Однак це змінилося зі зростанням угод по компенсації викидів вуглецю, і багато таких проєктів **зараз зосереджені у віддалених регіонах** з невеликою щільністю населення та обмеженою інфраструктурою.

- Проєкти теоретично можуть забезпечити важливі додаткові екологічні вигоди, які можуть призвести до підвищення біорізноманіття та стійкості до зміни клімату, що є важливим для громад, залежних від природних ресурсів. Проте інші **додаткові вигоди, такі як створення робочих місць, є обмеженими**.
- Оскільки вуглецеві стандарти часто містять лише розпливчасті вимоги щодо розподілу вигод, тож їх **впровадження та спосіб розподілу визначають розробники проєкту**. В результаті, як свідчить низка тематичних досліджень, проєкти часто не виконують обіцянок, зі значними відмінностями між обіцяними та реалізованими вигодами.

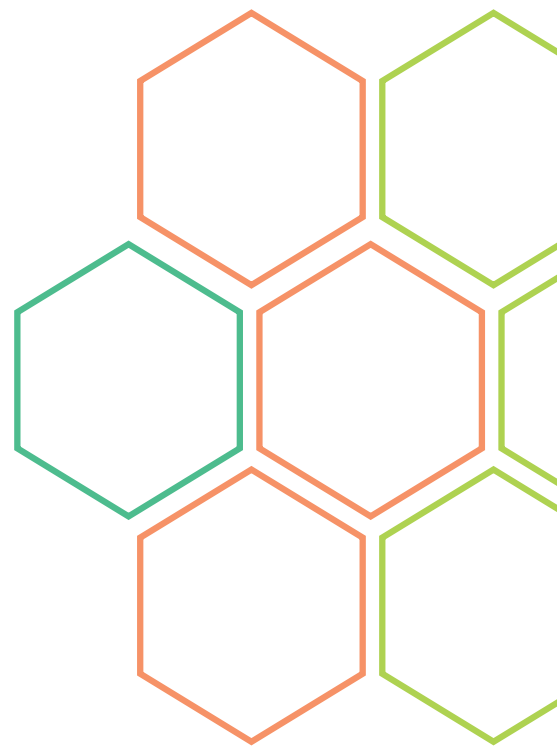
Рекомендації щодо політики

У цьому звіті стверджується, що без суворих глобальних та національних запобіжних заходів проекти по компенсації викидів вуглецю з використанням великомасштабних земельних інвестицій ризикують посилити соціальну та екологічну несправедливість, яка виникла після минулих хвиль захоплення землі в інших секторах. Визнаючи, що перелік усіх необхідних реформ для ДВР виходить за рамки цього аналізу, ми сформулювали чотири рекомендації щодо політики на підставі документально підтверджених фактів.

- 1. Перерозподіл частки між компенсаційними проектами на основі ВЗІ та громадськими чи фермерськими проектами.** Це включає постійні зусилля щодо юридичного визнання земельних прав корінних народів та місцевих громад, а також посилення процесів FPIC для забезпечення як реальної участі на вуглецевих ринках, так і захисту від «зеленого» захоплення землі.
- 2. Впровадження більш комплексних вуглецевих стандартів.** Рекомендації, наведені в основних стандартах, є недостатніми для великомасштабних проектів зі отримання земель у віддалених та часом охоплених конфліктами регіонах світу. Для великомасштабних наземних компенсаційних проектів необхідні більш комплексні вимоги щодо консультацій, добровільної попередньої обґрунтованої згоди (FPIC) та розподілу вигоди.
- 3. Посилення узгодженості із глобальними механізмами управління.** Слід сприяти суворому дотриманню таких механізмів, як Добровільні керівні принципи відповідального управління землеволодінням (VGGT). Багато механізмів управління були створені на досвіді попередніх хвиль захоплення землі, і отримані уроки необхідно краще інтегрувати у простір вуглецевого ринку.

- 4. Підвищення прозорості та підзвітності залишається обов'язковою умовою для земельних угод на ринку вуглецю.** Це необхідно для здійснення більшого громадського контролю над значною мірою децентралізованою системою та має включати публічне розкриття інформації про земельні контракти та домовленості про розподіл вигод. Крім того, для посилення громадського нагляду важливі надійні ініціативи з моніторингу та прозорості. Нарешті, масштабні зусилля з розбудови потенціалу постраждалих громад мають вирішальне значення для вирішення проблеми вкорінених диспропорцій у розподілі влади та підтримки справедливого та інклюзивного переходу до кліматичної нейтральності.

Цей звіт демонструє, що без суттєвих змін даний сектор ризикує повторити помилки минулого, надаючи пріоритет великомасштабним проектам, які нехтують традиційними системами землеволодіння — основою місцевих засобів до існування в усьому світі. Однак проблеми доброчесності, з якими стикається ДВР, виходять за рамки питань справедливості. Зростаюча кількість досліджень ставить під сумнів фактичні кліматичні переваги, що забезпечуються наземними проектами компенсації викидів вуглецю. У сукупності ці висновки ставлять під сумнів поточний внесок наземних проектів компенсації викидів вуглецю в більш стійкі траєкторії розвитку, підкреслюючи нагальну потребу в глибоких реформах ДВР та запровадження суворих критеріїв прийнятності для обов'язкових ринків та механізмів ООН.

LAND MATRIX

Visit and contribute at www.landmatrix.org

This research forms part of the Land Matrix Initiative Phase 4, which focuses on enhancing transparency and accountability in land acquisitions, particularly concerning Indigenous Peoples and local communities, biodiversity hotspots, and emerging pressures on land in the context of climate change and sustainable supply chains. Funds from the German Federal Ministry of Economic Cooperation and Development (BMZ) (Grant No. 2023.0124.0), the European Commission (Grant No. FOOD/2022/434 – 707) and the Swiss Agency for Development and Cooperation (SDC) (concerning a contribution signed on 29.07.2022 and valid until 31.12.2024), are greatly appreciated.

The Land Matrix Initiative's partners are:

